

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli d. 28 Mars 1871, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, angående väckt motion om ändring af 31 § Regeringsformen och 13 § Riksdags-ordningen.

I en inom Första Kammaren väckt motion (N:o 5) har Herr *Hasselrot* föreslagit, att som rikets mindre städer, af hvilka många önskade att afsäga sig egen jurisdiktion och att i judicielt hänseende förläggas under landsrätt, enligt grundlagens bud icke kunde vidtaga denna förändring, för dem desto önskvärdare, om en ny organisation af underdomstolarne komme till stånd, utan att förlora sin särskilda representationsrätt, Riksdagen måtte, för att bereda dessa städer tillfälle att, med bibehållande af representationsrätten, afsäga sig egen jurisdiktion, för sin del besluta, att nedan upptagna §§ i grundlagarne erhöles följande lydelse:

Regeringsformen.

§ 31.

Städernas innevånare ega att till borgmästaretjenster föreslå trenne behörige män, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

Riksdags-ordningen.

§ 13.

1 mom. oförändradt.

2 mom. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga med större folkmängd än fyratio tusen, varde dock af Konungen, så vidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

Bih. till Riksd. Prot. 1871. 3 Saml. 3 Häft.

3 mom. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tio tusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tio tusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen och derefter hvart tionde år af Kammaren ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman; och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sex tusen och högst tolf tusen.

Frågan om upphörande af den mellan stad och land nu bestående skilnad i afseende på jurisdiktionen har under sednare åren tillvunnit sig en alltjemt ökad uppmärksamhet. Man har ej utan skäl anmärkt, att för rikets mindre städer uppehållandet af särskild jurisdiktion vore i hög grad betungande och att domstolarne i dessa städer icke sällan saknade sysselsättning, hvarigenom utan ändamål förspilldes krafter, hvilka med fördel borde kunna tagas i anspråk för rättsskipningen på landet. Det synes hafva varit hufvudsakligen dessa omständigheter, hvilka föranledde Andra Kammaren att vid sistlidne riksdag för sin del besluta aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t, med anhållan bland annat, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer kunde med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas, och domsagorna derefter lämpligen fördelas. Ehuru detta förslag utan egentlig diskussion af Första Kammaren afböjdes, saknas icke anledning till det antagande, att detta skett ingalunda af obenägenhet mot sjelfva saken, utan emedan Kammaren, på sätt Lag-Utskottet, som beredt frågan, ock antydt, ansett olämpligt att besvara Kongl. Maj:t med ytterligare påminnelser i ett ämne, hvori Rikets Ständer redan i skrivelse af den 28 Maj 1866 uttalat sin mening, och för utredande hvaraf Kongl. Maj:t tillsatt en komité, hvars arbete, när denna fråga af Riksdagen behandlades, undergick pröfning af vederbörande myndigheter. Vid denna pröfning och under den granskning komiterades arbete från andra håll varit underkastadt, har emellertid den åsigt bland sakkunnige vunnit allt flera anhängare, att det för vinnande af nödig säkerhet i rättsskipningen vore af synnerlig vigt, att underrätterna jemväl på landet komme att bestå af flere lagfarne domare, en grundsats, hvars tillämpning likväl af skäl, dem det ej tillhör Utskottet att här utveckla, icke är att emotse, utan att stad och land förenas under samma jurisdiktion. Medan man sålunda torde vara temligen ense derom, att en del mindre städer, som sjelfva sådant önska, redan nu borde kunna med kringliggande landsbygd förenas under samma jurisdiktion, framträder den mer omfattande frågan om upphörande af all särskild jurisdiktion för städerna med allt större anspråk på en tillfredsställande lösning.

För hvarje åtgärd i någon af nu antydda riktningar innebär emellertid nu gällande Riksdags-ordning ett hinder. Der finnes nemligen ett stadgande, som sammanbinder städernas jurisdiktion med deras representationsrätt på ett sätt, som gör att den förändring man önskar i den förra medför en förändring, som man icke afser, i den sednare. Ty då 13 § 2 mom. Riksdags-ordningen innehåller, att de städer, hvilka icke hafva egen jurisdiktion, i fråga om riksdagsmannaval till Andra Kammaren räknas till landet, så följer deraf, att om rikets mindre städer till något betydligare antal lades under landsrätt, det antal platser i Andra Kammaren Riksdags-ordningen ansett nödigt förbehålla åt städernas representanter komme att väsendtligen förminskas, samt att, derest den mer genomgripande domstolsorganisationen komme till stånd och skilnaden mellan stad och land i afseende på jurisdiktionen blefve utplånad, städernas särskilda representationsrätt komme att försvinna. Man må angående fördelarne eller olägenheterna för det allmänna af ett dylikt

resultat hysa hvilken mening som helst, så torde det dock medgifvas, att en sådan uppoffring för vinnandet af det för land såväl som stad önskvärda målet af en tidsenlig domstolsorganisation icke med billighet kan af städerna fordras; och ännu mindre vore det förenligt med hvarje medborgares anspråk på skydd för konstitutionela rättigheter, att dylika rättigheter af så stor vikt som den förevarande, utan grundlagsändring och utan att frågan ens ur konstitutionel synpunkt hufvudsakligen pröfvades, för en stor del af rikets innebyggare ginge förlorade i följd af ändringar i den civila lagstiftningen eller till och med rena förvaltningsåtgärder.

Önskar man derföre de reformer i domstolsorganisationen, hvarom Utskottet ofvan ordat, så borde man ock vara villig att befordra frågans framgång genom att lösa densamma från det samband, hvori den nu står till den politiska valrätten, och för sådant ändamål vidtaga den ändring i 13 § Riksdags-ordningen att äfven de städer, hvilka upphöra att hafva egen jurisdiktion, måtte få behålla den i samma § städerna tillagda rätt att särskildt välja riksdagsmän, eller med andra ord ur § utesluta det i 2 mom. förekommande stadgande, att de städer, som icke hafva egen jurisdiktion, i fråga om riksdagsmannaval böra räknas till landet. Härvid har Utskottet icke förbisett, att denna grundlagsändring, hvars syfte följaktligen vore att bibehålla det nuvarande förhållandet emellan land och stad i afseende på riksdagsmannaval oförändradt, dock komme att medföra en ehuru ytterst obetydlig jemkning i detta förhållande, sådant det nu befinner, i ty att de städer, hvilka för närvarande sakna egen jurisdiktion och derföre vid de två hittills hållna valen till Andra Kammaren röstat med landet, skulle indelas på stadsvalkretsarne. Då dessa städer emellertid endast äro tre till antalet, nämligen Haparanda med 898 inneväpnare, Skellefteå med 460 och Borgholm med 817, samt deras förläggande till närmaste stadsvalkretsar med dessas nuvarande fördelning hvarken skulle minska antalet af landets representeranter eller öka städernas, har Utskottet ansett denna omständighet icke böra utgöra hinder för motionens tillstyrkande.

Skulle ifrågasatta förslag vinna Riksdagens bifall, erfordras ytterligare några dermed sammanhängande förändringar i redaktionen af vissa Riksdagsordningens §§, hufvudsakligen beträffande stadgandet om den myndighet, som skulle i magistratens ställe taga befattning med riksdagsmannaval i städer, hvilka icke hade egen jurisdiktion och i följd deraf saknade magistrat. För att undvika upprepadet af en dylik bestämmelse på hvarje ställe, der ordet magistrat förekommer, har Utskottet ansett lämpligast att införa ett allmänt stadgande härom i slutet af 16 §, der detta magistratens åliggande först omnämnes.

Hvad åter den af motionären föreslagna ändring i 31 § Regeringsformen vidkommer, så enär densamma icke synes påkallad för vinnande af det ändamål motionären förklarar sig med motionen åsyfta och anledning i öfrigt ej förekommit till denna paragrafs omredigering på det af motionären föreslagna sätt, finner Utskottet icke skäl att tillstyrka hvad motionären i denna del hemställt.

I anledning af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa:

att följande förslag till ändringar i Riksdags-ordningen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Riksdags-ordningen.

(Nuvarande lydelse, hvori med kursiv stil äro utmärkta de delar, som blifvit föreslagna att ändras eller utgå.)

(Föreslagen lydelse, hvori ändringarne och tilläggen äro med kursiv stil utmärkta.)

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter —

valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas *de städer, som icke hafva egen jurisdiktion, och köpingar*, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga med större folkmängd än fyratiotusen varde dock af Konungen, såvidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer *med egen jurisdiktion* skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

1. Andra Kammarens ledamöter —

valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga, *som, oberäknadt dertill hörande städer, har större folkmängd än fyratiotusen*, varde dock af Konungen, så vidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande *eller, om kommunen utgöres af stad, hvarom i 13 § 2 mom. förmäles, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse*. För hvarje kommun — — — — — ett tusen.

I de valkretsar — — — — — folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun — — — — — ett tusen.

I de valkretsar — — — — — folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en

kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande, *magistrat eller den för stad utan egen jurisdiktion särskildt tillsatta styrelse*, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infördrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall — — — — — dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande, *magistrat eller för stad särskildt tillsatt styrelse*; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för *städerna med egen jurisdiktion* till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad — — — — —
— — — — — valkretsar.

kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande *eller magistrat*, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infördrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall — — — — — dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande *eller magistrat*; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för *städerna* till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad — — — — —
— — — — — valkretsar.

I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

Stockholm den 28 Mars 1871.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Reservationer:

af Herrar *Ehrenborg* och *Per Nilsson*.